

Jan Diek van Mansvelt neemt afscheid als voorzitter van BD-Grondbeheer

Dienstbaar aan onze idealen

Jan Diek van Mansvelt (1943) nam 6 december afscheid als voorzitter van Stichting Grondbeheer biologisch-dynamische landbouw. Ellen Winkel blikt met hem terug op zijn BD-loopbaan. "Je mag dingen opdelen om ze te onderzoeken, maar je moet ze altijd weer heel maken." *Tekst: Ellen Winkel / Foto's:*

Dick Boschloo, Olav Kaspers

Als ik terugdenk aan hoe ik Jan Diek van Mansvelt leerde kennen, dan zie ik hem weer als jonge hoogleraar voor de goedgevulde collegezaal van Landbouwplantenteelt in Wageningen staan. Hier volgde ik in 1985 het 'Inleidend hoorcollege Alternatieve Landbouw'. Ik herinner me hoe Jan Diek op een levendige toon vertelde over een breiwerkje (inspelend op een studente die in de collegebankjes zat te breien). Aan het product trui ging een proces vooraf, zei hij. Het breien. Nog eerder was er een plan en een ontwerp: het breipatroon. En iemand had dat plan gemaakt, nadat hij of zij een idee had gekregen – het licht had gezien. Dit college ging over scheppingsprocessen (ik heb het net even nagezocht; dat die aantekeningen 27 jaar later nog voor het grijpen staan in de kast bij mijn bureau is veelzeg-

gend). Ik kan de weerzin nog terugvoelen van het moment dat Jan Diek het breiwerkje met de aarde ging vergelijken. Daarbij stelde hij de vraag of aan de aarde wellicht ook een plan of een ontwerp ten grondslag lag. En ... wie dat plan dan zou hebben gemaakt? Ik ben zeer atheïstisch-darwinistisch opgevoed. Alleen die vraag al stuitte me tegen de borst.

De bus van Loverendale

"Mijn eerste kennismaking met biologisch-dynamische producten was begin jaren 50", vertelt Jan Diek bij een kop thee. Hij woonde toen als kind van antroposofische ouders in Rotterdam. "Iedere week kwam de bestelbus van Loverendale langs en dan belde de chauffeur aan. Er was niet veel keus – veel knollen en wortels – en het zag er niet al-

tijd even florissant uit. Maar mijn moeder maakte het heerlijk klaar."

Van huis uit kreeg hij mee dat je dingen wel kunt opdelen in kleine stukjes om ze te onderzoeken, maar dat je die stukjes dan wel altijd weer bij elkaar moet brengen. "Je moet de dingen ook weer heel maken." Zijn vader was arts – een heelmeeester – en zijn moeder beschikte over een grote dosis geduld en vriendelijkheid waarmee ze mensen en meningen bij elkaar kon brengen, als een 'sociale heelmeeester'.

Het voorbeeld van zijn ouders heeft Jan Diek in zijn levensloop meegedragen. Steeds heeft hij zich gericht op dit samenbrengen en heel maken, waarmee hij tegen de stroom in ging; tegen de tijdgeest van steeds verder gaande specialisatie in. "Wat is de legitimatie van 'het anders doen'? Die vraag kwam ik altijd en overal weer tegen, terwijl ik het zelf juist heel normaal vond", zegt Jan Diek glimlachend.

Twinkel

Toen hij in 1975 gevraagd werd om directeur van Warmonderhof te worden, zag hij het als zijn eerste uitdaging om nog wat meer samenhang te brengen in de drie do-

meinen van de school: het leren, het leven en het boeren. "Het was een landbouwschool met enkele BD-vakken, maar ik wilde dat alle vakken in dienst zouden staan van de BD. Ik wilde leerlingen uitnodigen om op een andere manier te kijken. De gein was dat er dan ineens zo'n twinkeling in hun ogen ver-

Jan Diek van Mansvelt

Jan Diek van Mansvelt studeerde biologie aan de Universiteit van Amsterdam waar hij afstudeerde op de werking van homeopatisch verdunde stoffen. In 1975 volgde hij Klaas de Boer op als directeur van Warmonderhof en een jaar later richtte hij samen met Ferdie Amons het Louis Bolk Instituut op. In 1980 werd hij aangesteld als Bijzonder hoogleraar Alternatieve Landbouw aan de Landbouw Universiteit Wageningen. Na acht jaar kreeg hij hier de functie van wetenschappelijk medewerker. Hij promoveerde in Moskou op zijn verzameld werk in 1998. Achtereenvolgens was hij voorzitter van de International Federation of Organic Agricultural Movements (1986-1992), van de BD-Vereniging (1996-2003) en van Stichting BD-Grondbeheer (2008-2012).

scheen, als ze een nieuwe samenhang ontdekten. Leerlingen waren voor mij een grote bron van inspiratie."

Op een ander niveau kwam dit samenbrengen van drie domeinen aan het eind van zijn functie als wetenschappelijk medewerker in Wageningen weer terug. Hij werkte aan een Europees onderzoeksprogramma voor duurzame landschapsontwikkeling, waarin de natuurwetenschap, de sociaal-economische aspecten en de cultuurhistorische kant een rol speelden. "Ik wilde die verschillende vakgebieden in Wageningen bij elkaar brengen, maar iedereen zit in zijn eigen hokje, met zijn eigen onderzoeksprogramma, binnen een vaste structuur met regels en onderzoeksvoorschriften. De systeemdwang is te groot. Dat maakt samenwerken lastig."

Mansvelt-score

Ook binnen eigen kring stoorde Jan Diek zich aan starre voorschriften: de Demeter-normen. Het beeld dat in de loop der tijd was ontstaan, ergerde hem: BD = EKO + preparaten + zaaikalender. Dit stond een verdere ontwikkeling van de BD-landbouw in de weg. "Rudolf Steiner had de pest aan dwangsystemen. De Demeter-controle was te star, alsof het een kwaliteitscontrole was van melk. Ik wilde een systeem dat meer leek op een schoolrapport: je hebt een vakkenpakket en moet over het geheel voldoende scores. De ene boer krijgt een mooi cijfer voor compost, de ander voor natuur op het bedrijf en weer een ander voor preparaten." In het begin werd hij uitgelachen en verfoeid om zijn pleidooi, vertelt hij. Vooral

in Duitsland vonden ze een vrijere controle (zonder verplicht preparatengebruik) maar niets. "Maar ik was bij veel boeren in allerlei landen op bezoek geweest en had gezien dat het deksel van de preparatenkist vaak gesloten bleef, ook bij de Duitse boeren. Natuurlijk waren er ook boeren die enorm enthousiast waren om ze te gebruiken. Maar andere boeren waren een kei in de zorg of de veredeling. Of ze waren compostfreak." Jan Diek werkte het schoolrapportmodel uit tot 'de Mansvelt-score' en stond daarmee aan de wieg van de Collegiale Toetsing, die nu steeds meer internationale belangstelling krijgt.

Crankzinnige uitdaging

De laatste vijf jaar heeft Jan Diek zich ingezet om BD-Grondbeheer een nieuwe impuls te geven samen met vice-voorzitter Jaap van der Haar en medebestuurders Jaap de Boer en Loes van Loenen. De organisatie heeft meer body gekregen en wordt door steeds meer mensen gezien; zowel door boeren als door donateurs. Er staan twintig ondernemers in de rij om hun grond bij de stichting onder te brengen.

"We zagen ons voor de crankzinnige uitdaging gesteld om Kraaybeekhof te kopen voor 1,5 miljoen euro. Maar we hadden een fantastisch team. Eigenlijk wil Grondbeheer geen leningen afsluiten, maar we zijn tegen onze eigen regels ingegaan: we hebben het landgoed gekocht met leengeld. In deze club hadden we geen last van systeemdwang. Flexibel omgaan met de regels was dienstbaar aan onze idealen."

Zijn tijd vooruit

Tegen de regels in bij elkaar brengen. Dat kenschetst Jan Diek. Terugkijkend zie ik dat Jan Diek echt revolutionair bezig was, toen hij in de jaren 80 in die collegezaal stond. Andere hoogleraren gaven in diezelfde zaal uitleg over het onderwatergewicht van aardappels, koeienbegrazingsschema's op weilanden, onkruid(verwijder)kunde en bakkwaliteit van tarwe. Maar Jan Diek had het over scheppingsprocessen, wereldbeelden en wetenschapsparadigma's. En in het kleine groene houten barakje verscholen achter dat grote stenen gebouw van Landbouwplantenteelt, verzorgden hij en de andere medewerkers van de leerstoelgroep achttien jaar lang een fenomenologiepracticum dat vier weken duurde. Daar was aandacht voor Filosofie der Vrijheid van Rudolf Steiner (paradigmakunde), nat-opnat-schilderen (kleuren zien veranderen), projectieve meetkunde (vormen zien bewegen) en waarnemen. Heel veel waarnemen: leren zien wat je kunt zien.

In Wageningen was - en is - de tijd nog niet rijp voor een discipline die echt hokjesoverstijgend is, waar de specialisten uit de andere hokjes hun waardevolle vakken-nis bij elkaar brengen om die vervolgens op een hoger niveau tot een samenhangend geheel te transformeren. De Bijzondere Leerstoel Alternatieve Methoden in Land- en tuinbouw uit 1980 heeft zich via vele tussenstadia ontwikkeld tot Farming Systems Ecology en is een hokje naast alle andere hokjes. Maar wat Jan Diek in zijn tijd in Wageningen zeker heeft bereikt, is dat hij veel jonge mensen - zoals mij -

Nieuwe bestuursleden BD-Grondbeheer

Kees van Biert (1957) volgt Jan Diek van Mansvelt op als voorzitter van BD-Grondbeheer. Kees is een boerenzoon en heeft zijn jeugd doorgebracht op het Flakkeese platteland. Als oprichter en partner van het internationaal opererend adviesbedrijf JBR heeft hij de afgelopen 30 jaar uitgebreide kennis opgedaan over beleidsvorming, strategieontwikkeling en financiële structuren. Zijn bestuurservaring heeft hij, naast JBR, opgedaan in antroposofische en duurzame kring: de Stichtse Vrije School, het Kindertherapeuticum in Zeist en het Springtij Festival op Terschelling. Kees: "Ik vind het waardevol om mijn kennis over financiële systemen bij Grondbeheer in te zetten om de gemeenschap te verrijken. Voor Grondbeheer zie ik een gidsfunctie naar een nieuw economisch model."

heeft geïnspireerd om alles altijd in samenhang te bekijken. Of om dat in ieder geval altijd te proberen. ☺

Ook vice-voorzitter Jaap van der Haar geeft het stokje door. **Severijn Velmans** (1978) neemt zijn rol over als steun en toeverlaat van de nieuwe voorzitter. Als jongen verloor Severijn zijn hart aan de landbouw en werkte hij wekelijks mee op biologische bedrijven. Severijn: "Aan de keukentafel voerden we discussies over de hoge grondprijzen en hoe je grond gemeenschappelijk zou kunnen beheren." Severijn studeerde Sociale Wetenschappen en werkt als projectleider bij PostNL Pakketten. De bestuursfunctie bij Grondbeheer biedt hem de mogelijkheid om zijn kennis en idealen met betrekking tot de biodynamische landbouw in de wereld te zetten. Severijn: "Op dit moment doen steeds meer boeren een aanvraag bij Grondbeheer. Ons kapitaal kan niet aan die vraag voldoen. Ik vind dat we daarom nieuwe financieringsvormen voor landbouwgrond moeten onderzoeken."

Twintig BD-bedrijven staan op de wachtlijst van Stichting Grondbeheer. Wilt u de aankoop van grond ondersteunen? Kijk voor meer informatie op www.bdgrondbeheer.nl of bel Loes van Loenen, 06.505.25.913.